

Ενημερωτικό σημείωμα για το Νομοσχέδιο για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Στο παρόν σημείωμα παρουσιάζεται το νέο πλαίσιο για την ανώτατη εκπαίδευση στην χώρα μας μετά από συζητήσεις που έχουν γίνει με έναν μεγάλο αριθμό διδασκόντων στα Α.Ε.Ι. και το οποίο πρόκειται να τεθεί σε δημόσια διαβούλευση εντός των προσεχών ημερών.

Το νομοσχέδιο συνιστά μια ολοκληρωμένη θεσμική παρέμβαση στην οργάνωση των Α.Ε.Ι. (Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι.) βάσει των κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης, των επεξεργασιών του Εθνικού Διαλόγου για την Παιδεία και των διαβουλεύσεων στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής. Το νομοσχέδιο έχει, επίσης, αξιοποιήσει τις προτάσεις που έχουν σταλεί στο Υπουργείο μετά την κοινοποίηση των βασικών σημείων του νομοσχεδίου σε όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. και Ε.Π., όπως και τις προτάσεις των Συνόδων των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων και των Προέδρων των Τ.Ε.Ι. Στις επεξεργασίες του αρχικού νομοσχεδίου σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι αναλυτικές ανταλλαγές απόψεων που έγιναν στο Υπουργείο με τους Κοσμήτορες των Σχολών των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι., κάτι που έγινε για πρώτη φορά. Πραγματοποιήθηκαν, επίσης, συζητήσεις με την Π.Ο.Σ.Δ.Ε.Π., την Ο.Σ.Ε.Π.-Τ.Ε.Ι. και την Ένωση Ελλήνων Ερευνητών.

Το νομοσχέδιο προτείνει τη δημιουργία νέων θεσμών που στην πράξη θα προωθήσουν τον ενιαίο χώρο ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας, προχωρεί στον εξορθολογισμό των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) και των διδακτορικών σπουδών, ρυθμίζει λειτουργικά ζητήματα, ενισχύει την αυτοδιοίκησή των Α.Ε.Ι. και καθιερώνει διαδικασίες που ενισχύουν τη δημοκρατία στα Α.Ε.Ι.

Στα αρχικά άρθρα του νομοσχεδίου προσδιορίζονται εκ νέου ο σκοπός και η διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης σε μια κατεύθυνση πιο σύγχρονη, πιο αξιοκρατική και πάντως εντελώς διαφορετική από αυτήν που προέβλεπαν οι Ν.4009/2001 και 4076/2012.

Ειδικότερα, το νομοσχέδιο προβλέπει:

Α. Την εισαγωγή καινοτόμων διαδικασιών που στοχεύουν στην ακαδημαϊκή αναβάθμιση και την ανάδειξη του στρατηγικού ρόλου των Α.Ε.Ι.:

Δημιουργία του θεσμού των περιφερειακών Ακαδημαϊκών Συμβουλίων Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας (Α.Σ.Α.Ε.Ε). Στα Συμβούλια αυτά συμμετέχουν για πρώτη φορά σε θεσμό εκπρόσωποι των Πανεπιστημίων, των Τ.Ε.Ι. και των Ερευνητικών Κέντρων κάθε Περιφέρειας, διαμορφώνοντας μέρος των προϋποθέσεων του ενιαίου χώρου εκπαίδευσης και έρευνας, που αποτελεί όραμα της ακαδημαϊκής κοινότητας και προγραμματική θέση της Κυβέρνησης. Ο ρόλος των Α.Σ.Α.Ε.Ε. είναι διττός: από τη μία πλευρά τα διευρυμένα αυτά όργανα εστιάζονται στον στρατηγικό σχεδιασμό και την αναπτυξιακή προοπτική του εκπαιδευτικού και ερευνητικού οικοσυστήματος, αξιοποιώντας στο μέγιστο την προστιθέμενη αξία που προκύπτει από τις συνέργειες και τη δικτύωση των επί μέρους φορέων από την άλλη πλευρά, ο νέος θεσμός, με σύμφωνη γνώμη των Συγκλήτων των Πανεπιστημίων, των Συνελεύσεων των Τ.Ε.Ι. και των Διοικητικών Συμβουλίων των Ερευνητικών Κέντρων, προχωράει σε συγκεκριμένες προτάσεις χρηματοδότησης ώστε να υλοποιηθούν οι στρατηγικές κατευθύνσεις. Ενισχύεται έτσι η από κοινού και κατόπιν συμφωνίας χάραξη στρατηγικών ανάπτυξης, όχι στα στενά πλαίσια ενός και μόνον Ιδρύματος, αλλά συνολικά για όλα τα Ιδρύματα της Περιφέρειας, προωθώντας εν τοις πράγμασι την ώσμωση, την συνέργεια και την εξωστρέφεια. Ταυτόχρονα συμμετέχουν και εκφράζουν γνώμη στα πλαίσια του νέου θεσμού εκπρόσωποι του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας, των Επιμελητηρίων της Περιφέρειας και των Υπουργείων Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Οικονομίας και Ανάπτυξης, ώστε να αυξηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των ακαδημαϊκών και ερευνητικών δομών και των παραγωγικών φορέων της Περιφέρειας.

Αναγνώριση των πενταετών προγραμμάτων σπουδών ως πτυχίων με ενσωματωμένο μεταπτυχιακό (Μάστερ). Στόχος της διάταξης είναι να αναγνωριστεί μία πραγματικότητα αλλά και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την επίλυση ενός ειδικότερου αλλά ιδιαίτερα σοβαρού προβλήματος, που σχετίζεται με τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων από

Τμήματα τεχνολογικών κατευθύνσεων των Τ.Ε.Ι. Ως γνωστόν η επίλυση αυτού του προβλήματος θα δώσει τις δυνατότητες να αρθούν δυσλειτουργίες που έχουν σοβαρές κοινωνικές και αναπτυξιακές προεκτάσεις.

Ενίσχυση της μεταλκειακής εκπαίδευσης με την δυνατότητα δημιουργίας διετών δομών στα Α.Ε.Ι. που θα παρέχουν πιστοποιημένα διπλώματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων. Στις δομές αυτές θα έχουν προνομιακή πρόσβαση οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Λ., ανοίγοντας προοπτικές αναβαθμισμένης επαγγελματικής εξέλιξης.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα **Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.)** - τα οποία αποτελούν το πλέον δυναμικά αναπτυσσόμενο κύκλο σπουδών που παρέχουν τα ελληνικά Α.Ε.Ι. - στόχος της νομοθετικής παρέμβασης είναι να περιγραφούν **οι ακαδημαϊκοί όροι και οι λειτουργικές προϋποθέσεις που θα διασφαλίσουν υψηλής ποιότητας μεταπτυχιακές σπουδές**. Ταυτόχρονα λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να **εξασφαλιστεί η πρόσβαση των φοιτητών στα Π.Μ.Σ. ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση**. Η φιλοσοφία των προτεινόμενων διατάξεων στηρίζεται στην εμπιστοσύνη που πρέπει να διέπει τις σχέσεις της Πολιτείας με τα Α.Ε.Ι., με την ταυτόχρονη μέριμνα για την διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος και της **απρόσκοπτης πρόσβασης στο δημόσιο αγαθό της Παιδείας**. Με αυτό το σκεπτικό προβλέπονται:

Διασφάλιση της ακαδημαϊκότητας των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών. Ενίσχυση της συνεργασίας με τα Ερευνητικά Κέντρα, σαφείς και αυστηροί κανόνες για τη συμμετοχή καθηγητών στα Π.Μ.Σ., διακριτή διαδικασία εξωτερικής αξιολόγησης ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Προβλέπονται κατώτατα ποσοστά διδασκόντων του Π.Μ.Σ. που προέρχονται από το Τμήμα ή τα Τμήματα που διοργανώνουν το Π.Μ.Σ., ώστε να μειωθεί το φαινόμενο πολύ μεγάλο μέρος των μαθημάτων του Π.Μ.Σ. να διδάσκεται από καθηγητές που δεν είναι μέλη των Τμημάτων που διοργανώνουν το Π.Μ.Σ.

Διαφάνεια και εξορθολογισμός στους προϋπολογισμούς των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών. Βασική προϋπόθεση για την όποια επιβολή τελών φοίτησης είναι η αυστηρή κοστολόγηση των προτεινόμενων Π.Μ.Σ. Συγκεκριμένα, αν ο Υπουργός διαπιστώσει ότι υπάρχει πρόδηλη δυσαναλογία μεταξύ των τελών φοίτησης και των παροχών προς τους φοιτητές, ή ότι το ύψος των τελών φοίτησης είναι τέτοιο που καθιστά αδύνατη ή δυσχερή τη συμμετοχή στο Π.Μ.Σ. φοιτητών περιορισμένης εισοδηματικής ικανότητας, παραβιάζοντας τη γενική ελευθερία πρόσβασης στην παιδεία, ή ότι δεν είναι επαρκώς δικαιολογημένο το λειτουργικό κόστος του προγράμματος, έχει την δυνατότητα να αναπέμψει την απόφαση ίδρυσης του Π.Μ.Σ. στην Σύγκλητο. Οι προϋπολογισμοί κατατίθενται, αναρτώνται δημόσια στο διαδίκτυο, με αναγραφή της κατανομής των δαπανών ανά κατηγορία, και ιδίως του ύψους των τελών φοίτησης, των αμοιβών των διδασκόντων στα Π.Μ.Σ. και του αριθμού των διδασκόντων που τις εισέπραξαν και προωθούνται στο ΥΠΠΕΘ για έλεγχο. Τέτοιοι ακαδημαϊκού χαρακτήρα περιορισμοί θα επιφέρουν μία κανονικοποίηση σε αρκετά Π.Μ.Σ. που σήμερα, δυστυχώς, δεν είναι συγκροτημένα με αμιγή ακαδημαϊκά κριτήρια.

Περιορισμός της ιδιοποίησης των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών. Ορίζεται ανώτατο όριο απολαβών των καθηγητών από τα έσοδα που προκύπτουν από τα τέλη φοίτησης. Το όριο αυτό ορίζεται στο 20% των μηνιαίων απολαβών τους.

Δυνατότητα δωρεάν φοίτησης στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Η βασική αρχή είναι ότι κανένας φοιτητής δεν θα αποκλείεται από τις μεταπτυχιακές σπουδές για οικονομικούς λόγους. Θεσμοθετείται η δωρεάν φοίτηση σε Π.Μ.Σ. προκειμένου για φοιτητές που προέρχονται από εισοδηματικά ασθενείς κατηγορίες. Ορίζεται συγκεκριμένος τρόπος υπολογισμού των κριτηρίων για δωρεάν φοίτηση που θα ισχύει σε πανελλαδικό επίπεδο. Για την διασφάλιση των παραπάνω, προβλέπεται ότι η αίτηση απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των φοιτητών των Π.Μ.Σ. Η οικονομική κατάσταση υποψηφίου σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελεί λόγο μη επιλογής σε Π.Μ.Σ. Επιπλέον, το κάθε Ίδρυμα μπορεί να απαλλάσσει φοιτητές, μερικώς ή ολικώς από τα τέλη φοίτησης, αν αυτοί παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά ακαδημαϊκού περιεχομένου, που δεν υπερβαίνουν τις έξι ώρες την εβδομάδα και μόνο κατά τη διάρκεια των εβδομάδων που διδάσκονται τα μαθήματα.

Ενίσχυση των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών που λειτουργούν χωρίς τέλη φοίτησης. Η ύπαρξη τέτοιων προγραμμάτων θα αποτελεί κριτήριο για τη διαμόρφωση του τακτικού προϋπολογισμού των Α.Ε.Ι.

Β. Ρυθμίσεις για την ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας των οργάνων διοίκησης και την εμπέδωση της δημοκρατίας και του πλουραλισμού στα Α.Ε.Ι.:

Εκλογή Αντιπρυτάνεων με ξεχωριστό ψηφοδέλτιο και μονοσταυρία για την καλύτερη αντιπροσώπευση των μελών του προσωπικού στα όργανα διοίκησης. Η αλλαγή αυτή θα οδηγήσει σε συναινετικές διοικήσεις, μεγαλύτερη διαφάνεια και έλεγχο και θα αποτρέψει την κυριαρχία των διοικήσεων των Α.Ε.Ι. από μειοψηφικές ομάδες που στο δεύτερο γύρο πρυτανικών εκλογών εκλέγουν τον Πρύτανη. Η ψηφοφορία θα διεξάγεται ταυτόχρονα για τους υποψήφιους Πρυτάνεις και Αντιπρυτάνεις. Ορίζεται συγκεκριμένος αριθμός και αρμοδιότητες των Αντιπρυτάνεων, ώστε να μην υπάρχουν Αντιπρυτάνεις με σημαντικές αρμοδιότητες και άλλοι σε ρόλους διακοσμητικούς. Συγκεκριμένα, στα Α.Ε.Ι. που έχουν περισσότερα από είκοσι Τμήματα ή έχουν Τμήματα που λειτουργούν σε τρεις ή περισσότερες γεωγραφικές έδρες εκλέγονται τέσσερις Αντιπρυτάνεις: i) ακαδημαϊκών υποθέσεων, φοιτητικής μέριμνας και δια βίου εκπαίδευσης, ii) οικονομικών, iii) προσωπικού, προγραμματισμού και ανάπτυξης και iv) έρευνας, αλλιώς εκλέγονται τρεις Αντιπρυτάνεις, με τις αρμοδιότητες οικονομικών και έρευνας να ανήκουν στον ίδιο Αντιπρύτανη. Ο Πρύτανης δεν επιτρέπεται να είναι υποψήφιος και να εκλεγεί για δεύτερη συνεχή θητεία στο αξίωμα του Πρύτανη ή του Αντιπρύτανη. Ο Αντιπρύτανης δεν επιτρέπεται να είναι υποψήφιος και να εκλεγεί για δεύτερη συνεχή θητεία στο αξίωμα του Αντιπρύτανη. Το ίδιο πρόσωπο δεν επιτρέπεται να είναι υποψήφιο και να εκλεγεί στα αξιώματα του Πρύτανη και του Αντιπρύτανη για περισσότερες από δύο θητείες, συνολικά.

Συμμετοχή όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας στα όργανα διοίκησης. Επανέρχεται η συμμετοχή των φοιτητών στις Γ.Σ. των Τομέων, των Τμημάτων, στη Σύγκλητο και στο Πρυτανικό Συμβούλιο. Προς αποφυγή πελατειακών δικτύων, οι φοιτητές δεν συμμετέχουν στην εκλογή μονοπρόσωπων οργάνων (Πρόεδρος Τμήματος, Κοσμήτορας, Πρύτανης). Διευρύνεται η συμμετοχή στα όργανα των μελών του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.), του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.ΔΙ.Π.) και του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.). Όλοι οι Πρόεδροι Τμημάτων μετέχουν στη Σύγκλητο. Ως Αντιπρυτάνεις μπορεί να εκλέγονται και Καθηγητές της βαθμίδας του Αναπληρωτή, ως Διευθυντές Τομέων μπορούν να εκλέγονται και της βαθμίδας του Επίκουρου. Όλες οι εκλογές γίνονται αναγκαστικά με τη χρήση κάλπης, δύο φορές αν χρειαστεί. Η δυνατότητα ηλεκτρονικής ψηφοφορίας υπάρχει μόνο αν αποβούν άγονες οι δύο πρώτες απόπειρες εκλογικής διαδικασίας.

Επαναφορά του Πρυτανικού Συμβουλίου, ως ενδιάμεσου λειτουργικού οργάνου διοίκησης με διευρυμένες αρμοδιότητες. Το Πρυτανικό Συμβούλιο αναλαμβάνει τμήμα των νομικών ευθυνών που μέχρι σήμερα είχαν οι Πρυτάνεις. Παρομοίως, για την διευκόλυνση της καθημερινότητας της λειτουργίας των Τμημάτων επαναφέρεται ο θεσμός του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος σε Τμήματα με περισσότερους από τρεις Τομείς.

Απαγόρευση παράλληλης απασχόλησης στα μονοπρόσωπα όργανα διοίκησης. Πρόεδροι Τμημάτων, Κοσμήτορες, Πρυτάνεις και Αντιπρυτάνεις δεν θα μπορούν να έχουν παράλληλες επαγγελματικές δραστηριότητες.

Ενίσχυση της ακαδημαϊκής λειτουργίας των Κοσμητόρων και των Κοσμητειών, οι οποίες θα έχουν την ευθύνη συγκρότησης των ομάδων αξιολόγησης των Π.Μ.Σ. καθώς και της αρχικής αξιολόγησης των προτεινόμενων από τα Τμήματα Π.Μ.Σ. Επιπλέον συγκροτείται Επιτροπή Δεοντολογίας σε κάθε Ίδρυμα με την συμμετοχή των Κοσμητόρων.

Γ. Μέτρα που προάγουν τη διοικητική ευελιξία και την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων στα Α.Ε.Ι.:

Απλοποίηση των διαδικασιών και αύξηση της αυτοδιοίκησης των Ιδρυμάτων σε ζητήματα καθημερινής λειτουργίας. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι: α) η διαδικασία προκήρυξης των θέσεων των καθηγητών Τ.Ε.Ι. θα διενεργείται εξ ολοκλήρου από τα οικεία Ιδρύματα, με εξαίρεση τη διαδικασία για τη βεβαίωση ύπαρξης πίστωσης, όπως εφαρμόζεται ήδη για τα

Πανεπιστήμια, β) οι άδειες απουσίας των καθηγητών των Α.Ε.Ι. θα χορηγούνται αποκλειστικά από τον Πρύτανη/Πρόεδρο του οικείου Ιδρύματος, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ημερών απουσίας, γ) για την απόκλιση από το υποχρεωτικό ωράριο των καθηγητών που παράλληλα συμμετέχουν στα όργανα διοίκησης των ιδρυμάτων, θα εκδίδεται απόφαση από τον Πρύτανη/Πρόεδρο του Ιδρύματος και δ) η αρμοδιότητα της σύστασης τομέων περιέρχεται στα Α.Ε.Ι. Οι προβλέψεις αυτές αναμένεται να μειώσουν το γραφειοκρατικό άγχος και τις εντάσεις μεταξύ ΥΠΠΕΘ και Α.Ε.Ι.

Συγγώνευση, κατάτμηση, μετονομασία και μεταβολή έδρας Σχολής ή Τμήματος με Υ.Α. Τα Ιδρύματα αναλαμβάνουν πλήρως τις διαδικασίες προκηρύξεων των θέσεων καθηγητών και άλλου διδακτικού προσωπικού. Επίσης προβλέπεται η μείωση του αριθμού καθηγητών ανώτερων βαθμίδων που απαιτούνται ώστε ένα Τμήμα να θεωρείται αυτοδύναμο.

Απλοποίηση της διαδικασίας σύναψης ατομικών συμβάσεων για υπηρεσίες καθαριότητας, φύλαξης, μίσθωσης μεταφορικών μέσων για μεταφορά φοιτητών και συντήρησης εγκαταστάσεων, με στόχο τον περιορισμό/παύση των εργολαβιών. Σε αυτήν την κατεύθυνση προβλέπεται η αξιοποίηση του θεσμού της Εταιρίας Διαχείρισης της Περιουσίας του κάθε Α.Ε.Ι.